

ВИКОНАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Досліджено проблеми виконання видаткової частини державного бюджету України; структуру видатків Державного бюджету за економічною класифікацією; динаміку видатків зведеного та Державного бюджетів України у 2006-2009 рр. Визначено проблеми державної інвестиційної політики та фінансування капітальних видатків. Виконано глибокий аналіз виконання плану видатків загального фонду Державного бюджету України; видатків Державного бюджету України (у т.ч. загального фонду) за функціональною класифікацією, встановлено причини їх недофінансування

Постановка проблеми. Виконання Державного бюджету у 2009 році здійснювалося відповідно до Закону України від 26.12.2008 №835-VI "Про Державний бюджет України на 2009 рік" (із змінами та доповненнями), пріоритетів, визначених Декларацією цілей та завдань бюджету на 2009 рік, схваленою постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2008 року №160 [1], та на основі принципів програмно-цільового методу.

Виконання видаткової частини бюджету у 2009 році характеризувалось системним "ручним управлінням" коштами, хронічним недофінансуванням всіх програм, нецільовим та неефективним використанням коштів.

Видатки Зведеного бюджету України у 2009 році становили 307399,4 млн. грн., що на 1804,4 млн. грн., або на 0,6% менше за аналогічний показник 2008 року. Питома вага видатків зведеного бюджету у ВВП у 2009 році становила 33,6% проти 32,6% у 2008 році.

Мета дослідження. Дослідити проблеми виконання видаткової частини державного бюджету України; структуру видатків Державного бюджету за економічною класифікацією; динаміку видатків зведеного та Державного бюджетів України у 2006-2009 рр. Визначити проблеми державної інвестиційної

політики та фінансування капітальних видатків. Виконати глибокий аналіз виконання плану видатків загального фонду Державного бюджету України; видатків Державного бюджету України (у т.ч. загального фонду) за функціональною класифікацією, встановлено причини їх недофінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад в дослідження проблем виконання видаткової частини державного бюджету внесли такі зарубіжні вчені, як Е. Вогель, Р. Ербе, Дж. Стренд, П. Кругман, М. Познер, М. Портер, Е. Хекшер, Д. Кісін та інші. Проблеми податкової системи розглядаються також у працях відомих українських та російських вчених, а саме Я. Базилюка, О. Білоруса, С. Давиденко, В. Гейця, Я. Жаліло, Т. Єфименка, П. Мельника, В. Попова, І. Спиридонова, Л. Тарангул та багатьох інших.

Викладення основного матеріалу дослідження. Видатки Державного бюджету України за 2009 рік виконані в обсязі 242437,2 млн. грн., що на 947,1 млн. грн. (на 0,4%) більше аналогічного показника 2008 року. Рівень виконання річного плану зі змінами в 2009 році становив 85,2% проти 91,7% у 2008 році (88,4% плану, затвердженого Верховною Радою України на 2009 рік, проти 95,4% у 2008 році) (рис. 1).

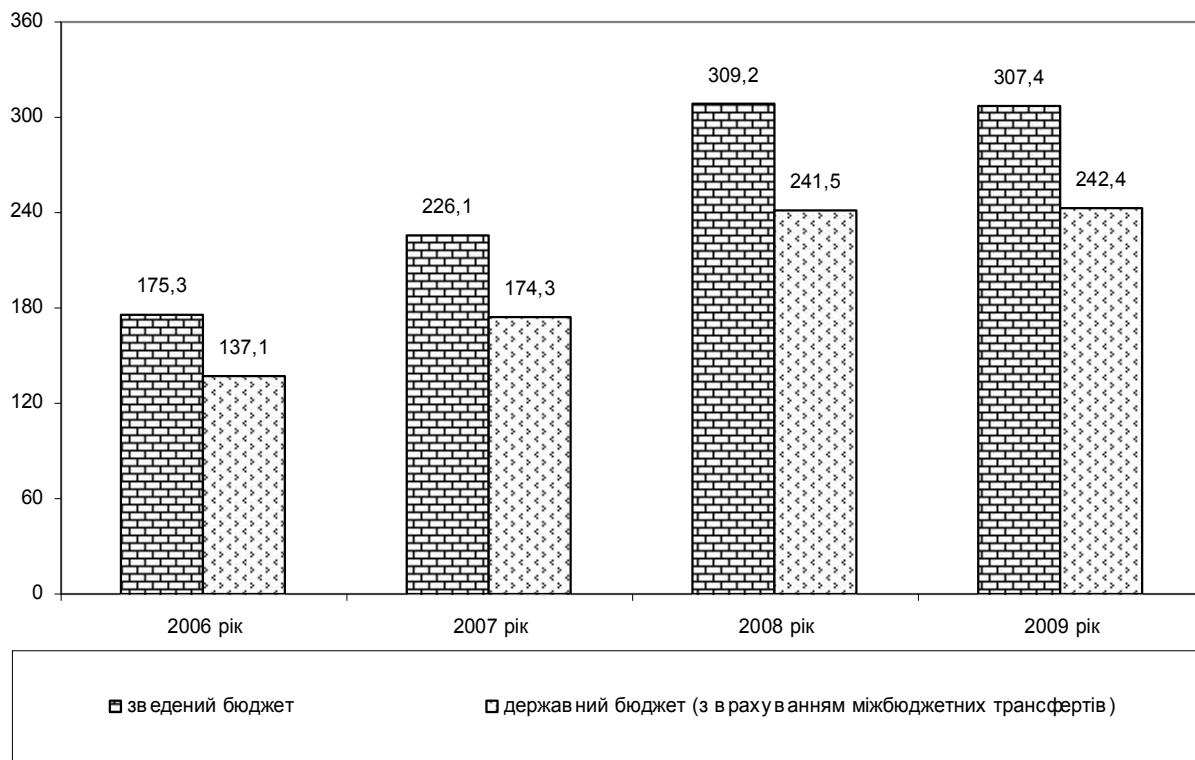

Рис. 1. Динаміка видатків зведеного і Державного бюджетів України у 2006-2009 р.

Таблиця 1. Структура видатків за економічною класифікацією у 2008–2009 роках.

Статті видатків	Код економ. класифікації	2008 рік		2009 рік		Відхилення		
		обсяг, млн. грн.	ПВ у сумі видатків	обсяг, млн. грн.	ПВ у сумі видатків	Абс. значення, млн. грн.	темп росту, %	у ПВ, в. п.
Поточні видатки	1000	215865,0	89,4	232000,4	95,7	16135,3	107,5	6,3
Видатки на товари і послуги	1100	81888,0	33,9	89160,6	36,8	7272,6	108,9	2,9
Оплата праці працівників БУ	1110	32930,0	13,6	34319,7	14,2	1389,7	104,2	0,5
Заробітна плата	1111	19681,3	8,1	19894,4	8,2	213,2	101,1	0,1
Грошове утримання військовослужбовців	1112	13248,7	5,5	14425,2	6,0	1176,5	108,9	0,5
Нарахування на ЗП	1120	10450,5	4,3	10863,7	4,5	413,2	104,0	0,2
Придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та ін. видатки	1130	11630,8	4,8	15179,5	6,3	3548,7	130,5	1,4
У т.ч. медикаменти та перев'язувальні матер.	1132	1880,9	0,8	2499,4	1,0	618,4	132,9	0,3
продукти харчування	1133	1669,3	0,7	1828,6	0,8	159,2	109,5	0,1
Видатки на відрядження	1140	749,1	0,3	782,0	0,3	32,9	104,4	0,01
Матеріали, інвентар, буд-цтво, кап. ремонт та заходи спец. загальнодерж. значенн	1150	1497,5	0,6	1325,6	0,5	-172,0	88,5	-0,1
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	1160	2631,7	1,1	3104,0	1,3	472,4	117,9	0,2
Дослідження і розробки, видатки Державного значення	1170	21998,3	9,1	23586,5	9,7	1588,1	107,2	0,6
Виплата процентів за зобов'язаннями	1200	4418,8	1,8	9907,3	4,1	5488,5	224,2	2,3
Субсидії і поточні трансферти	1300	129558,3	53,6	132932,2	54,8	3373,9	102,6	1,2
У т.ч. поточні Трансферти населенню	1340	51010,2	21,1	52503,6	21,7	1493,5	102,9	0,5
виплата пенсій і доп	1341	41919,9	17,4	49573,9	20,5	7654,0	118,3	3,1
стипендії	1342	776,8	0,3	877,2	0,4	100,3	112,9	0,04
Інші поточні трансферти населенню	1343	8313,4	3,4	2052,5	0,8	-6260,9	24,7	-2,6
Поточні трансферти за кордон	1350	177,3	0,1	118,5	0,05	-58,7	66,9	-0,02
Капітальні видатки	2000	25625,1	10,6	10436,9	4,3	-15188,2	40,7	-6,3
Всього видатків		241490,1	100	242437,2	100	947,1	100,4	-

Більш детальна інформація наведена у табл. 1.

У структурі видатків Державного бюджету за економічною класифікацією серед основних видатків поточного характеру слід виділити значне зростання порівняно з 2008 роком:

- видатків на виплату процентів (доходу за зобов'язаннями) (в 2,2 рази до 9,9 млрд. грн.);
- видатків на медикаменти (на 32,9% до 2,5 млрд. грн.);
- видатків на виплату пенсій і допомоги (на 18,3% до 49,6 млрд. грн.);
- видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (на 17,9% до 3,1 млрд. грн.);
- видатків на продукти харчування (на 9,5% до 1,8 млрд. грн.).

У повному занепаді виявилась державна інвестиційна політика. Фінансування капітальних видатків було здійснено в обсязі 10436,9 млн. грн., що майже в 2,5 рази менше ніж у 2008 році. За загальним фондом відбулося падіння капітальних видатків майже в 12,3 рази, або на 12583,0 млн. грн. до 1118,4 млн. грн.. У структурі видаткової частини Державного бюджету частка капітальних видатків зменшилася на 6,3 в. п. до 4,3%. Питома вага

капітальних видатків Державного бюджету у ВВП у 2009 році дорівнювала 1,1% проти 2,7% у 2008 році.

Виконання плану видатків загального фонду Державного бюджету України у 2009 р. наведено на рис.2.

За загальним фондом Державного бюджету у 2009 році було відкрито асигнувань на проведення видатків в обсязі 188699,4 млн. грн., що відповідає 97,1% плану звітного періоду (97,3% у 2008 році). Недофінансування пов'язано, зокрема, з економією:

- видатків на обслуговування державного боргу (державні запозичення здійснено пізніше графіка);
- видатків на субвенції соціального характеру у зв'язку з їх фінансуванням відповідно до фактично зареєстрованих зобов'язань;
- видатків, передбачених статтею 57 Закону України "Про освіту" у зв'язку із завершенням розрахунків з виплати заборгованості [2];
- відсутністю рішень про розподіл коштів резервного фонду тощо.

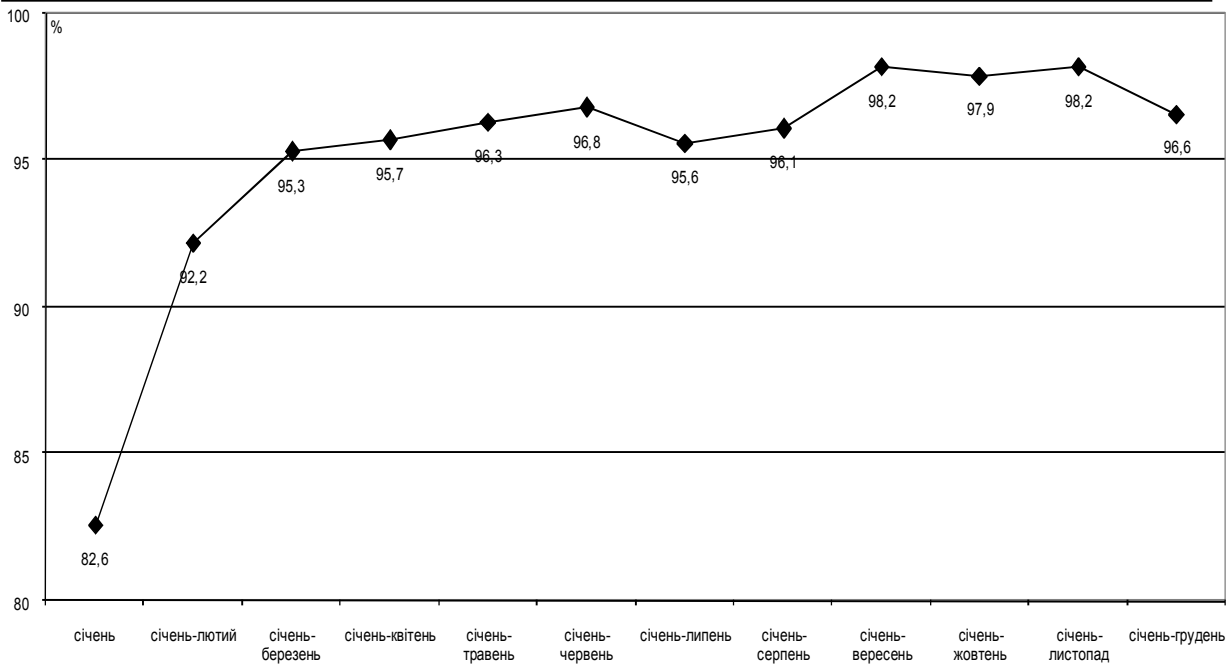

Рис. 2. Виконання плану видатків загального фонду Державного бюджету України у 2009 р.[3].

Касові видатки за загальним фондом Державного бюджету у 2009 році проведено у сумі 187748,0 млн. грн., або 96,6% річного плану.

Ресурси Державного бюджету спрямовувались, у першу чергу, на фінансування основних захищених статей бюджету (стаття 27 Закону України "Про Державний бюджет України на 2009 рік"), зокрема заробітної плати з нарахуваннями, грошового забезпечення військовослужбовців, пенсій, стипендій, придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів тощо.

Не були профінансовані у повному обсязі навіть захищені статті, зокрема:

- на нарахування на заробітну плату – 10292,8 млн. грн., або 99,7% плану на 2009 рік;
- на придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів – 2113,6 млн. грн., або 98,7% плану на 2009 рік;
- на забезпечення продуктами харчування – 1565,8 млн. грн., або 99,9 % плану на 2009 рік;
- на оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 2519,1 млн. грн., або 99,3% плану на 2009 рік;

- на поточні трансферти населенню – 48767,5 млн. грн., або 99,2% плану на 2009 рік;

- на поточні трансферти органам державного управління інших рівнів – 56346,0 млн. грн., або 98,9% плану на 2009 рік.

Крім того, проведено касові видатки загального фонду Державного бюджету за 2009 рік на:

- чорнобильські соціальні програми – у сумі 2080,9 млн. грн., що становить 99,4% планових призначень 2009 року;

- вугільні програми – у сумі 956,9 млн. грн., що становить 97,4% планових призначень 2009 року.

Декларуючи необхідність підвищення соціального захисту населення, попередній Уряд так і не зміг забезпечити виконання Закону України від 20 жовтня 2009 року №1646-VI "Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати". Згідно цього Закону, з 1 листопада 2009 року розміри мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму для працездатних осіб дорівнювали 744 грн. (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка основних соціальних стандартів

грн.

	на 31.12.07	на 31.12.08	на 31.12.09	зміна за 2008 рік	зміна за 2009 рік
Прожитковий мінімум:					
на одну особу в розрахунку на місяць	532	626	701	+94	+75
діти віком до 6 років	470	557	632	+87	+75
діти віком від 6 до 18 років	604	701	776	+97	+75
працездатні особи	568	669	744	+101	+75
особи, які втратили працездатність	411	498	573	+87	+75
Мінімальна заробітна плата	460	605	744	+145	+139
Відношення мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму для працездатних осіб, %	81,0	90,4	100,0	+9,4 в.п.	+9,6 в.п.
Мінімальна пенсія за віком	415,1	498	572,4	+82,9	+74,4
Середній розмір пенсійної виплати	590,8	898,4	999	+307,6	+100,6

У 2009 році через зростання державного боргу суттєво зросли і видатки на його обслуговування. Їх зростання порівняно із 2008 роком становить 5264,1 млн. грн., або майже в 2,4 рази. Відповідно

збільшилась їх частка як в структурі видатків Державного бюджету (на 2,2 в.п. до 3,7 %), так і в структурі ВВП (на 0,59 в.п. до 0,99%) (табл. 3).

Таблиця 3. Видатки Державного бюджету України (у т.ч. загального фонду)
за функціональною класифікацією

	Державний бюджет, в т.ч.			загальний фонд		
	факт 2009, млн. грн.	рівень виконання річного плану, %	темп приросту до факту 2008 року, %	факт 2009, млн. грн.	рівень виконання річного плану, %	темп приросту до факту 2008 року, %
Всього видатків	242437,2	85,2	0,4	187748,0	96,6	-2,9
Загальнодержавні функції, в т.ч.	24850,4	66,2	14,2	23343,4	84,9	13,1
Обслуговування державного боргу	9038,7	74,4	139,5	9038,7	74,4	139,5
Оборона	9663,3	74,4	-17,6	7858,2	98,7	-13,1
Громадський порядок, безпека та судова влада	24159,2	95,7	-2,9	20026,3	98,2	-4,1
Економічна діяльність	33294,3	64,9	-14,0	6784,5	96,6	-63,7
Охорона навколишнього природного середовища	1824,3	84,5	-18,2	1118,0	93,4	-12,7
Житлово-комунальне господарство	270,6	68,1	-39,0	71,7	71,6	-81,3
Охорона здоров'я	7535,0	93,7	2,3	6090,1	95,5	-1,2
Духовний та фізичний розвиток	3216,7	91,7	10,3	2086,8	94,8	-23,1
Освіта	23925,7	92,8	11,0	16523,0	99,4	11,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	51517,6	95,6	1,4	47356,6	99,2	8,5
Міжбюджетні трансферти	62180,1	97,8	5,2	56489,4	98,6	2,7

Для забезпечення фінансування цього Закону були внесені відповідні зміни до Закону України "Про державний бюджет України на 2009 рік" від 6 листопада 2009 року. Однак фактично виплати почали здійснюватися лише у грудні 2009 року.

Список використаної літератури:

1. Закон України від 26.12.2008р. №835-VI "Про Державний бюджет України на 2009 рік" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2009. – №20, №21-22. – Ст. 269. 2. Закон України від 23.05.1991 №1060-XII "Про

освіту" // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – №34. – Ст. 451. 3. Статистичний щорічник України за 2009 рік / За ред. Осауленка О.Г. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 566 с.

ОЛЕЙНИКОВА Л.Г. – кандидат економічних наук, докторант ДННУ "Академія фінансового управління" Міністерства фінансів України